

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม
Proposed Guidelines for Moral Project Development of Matthayomsuksa 6
Students at Rachineeburana School Nakhon Pathom

Received: February 14, 2021
Revised: October 17, 2021
Accepted: November 11, 2021

เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล*
(Mathasit Tanyarattanasrisakul)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 2) สร้างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 14 ห้องเรียน และครูแกนนำโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 5 คน ในปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรม และแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนการวิจัยจำแนกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การประเมินโครงการคุณธรรมเพื่อศึกษาประเด็นการพัฒนา และระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพในระดับมาก และ 2) แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 5 แนวทาง ได้แก่ 2.1) แบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำ 2.2) เสริมสร้างวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการทำงาน 2.3) พัฒนา การคิดเชิงระบบ 2.4) จัดทำคู่มือการเขียนรายงานโครงการคุณธรรมและจัดอบรมตัวแทนนักเรียน และ 2.5) สร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจากฐานคิดความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, โครงการคุณธรรม, โรงเรียนคุณธรรม

Abstract

The purposes of this research were to 1) evaluate proposal of moral project for Matthayomsuksa 6 students and 2) construct guidelines of moral project for Matthayomsuksa 6 students. The research samples were 14-class of Matthayomsuksa 6 students and 5-vocal teachers of moral school respectively at academic year 2019 of Rachineeburana School, Nakhon Pathom. Research tools

* หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ

Head of Matthayomsuksa 6, Rachineeburana School e-mail: mathasit24@gmail.com, 095-2479634

including of evaluation form of moral project proposal and interview form. The research process was divided into 2 phases: phase 1 evaluation of moral projects to study the development topic and phase 2 construct guidelines for moral project development. Data analysis uses applied were arithmetic mean, standard deviation, and content analysis. The result of this research founded that; 1) moral projects proposal of Matthayomsuksa 6 students was a high level and 2) there are 5-guidelines of the morals project development for Mathayomsuksa 6 students, 2.1) divide the role of the vocal teachers 2.2) enhance the Buddhadhamma applying for work 2.3) develop systematic thinking 2.4) prepare a handbook for write a morals project report and train student representatives and 2.5) construct a learning management program on morals project based on pedagogical content knowledge.

Keywords: Development guidelines, moral project, moral school.

บทนำ

คุณธรรม (Moral) หมายถึง ธรรมะที่เป็นความดีซึ่งคนควรมีประจำตน ธรรมะซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์ ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนจึงกำหนดให้มีความรู้คู่คุณธรรม หรือให้คุณธรรมนำความรู้ คนที่มีความรู้หากไม่มีคุณธรรมอาจใช้ความรู้ที่สร้างสิ่งที่ไม่ดีสนองความต้องการของตน และเนื่องจากขาดคุณธรรมสิ่งที่ไม่ดีนั้นอาจทำลายผู้อื่นหรือทำลายชาติได้ คุณธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังให้เจริญแนบแน่นแก่คนในสังคมก่อนความรู้ต่างๆตั้งแต่อยู่ในวัยเยาว์ และปลูกฝังต่อเนื่องเรื่อยไปอย่าให้ขาดตอน (สำนักราชบัณฑิตยสภา, 2562) นอกจากนี้ คุณธรรม ยังเป็นเครื่องสะท้อนลักษณะความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ ซึ่งเป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เป็นเวลายาวนาน เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการประพฤติอยู่ในกรอบที่พึงงาม เป็นสิ่งดีงามทางจิตใจ รวมทั้งเป็นคุณค่าของชีวิตที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีและเป็นบ่อเกิดของจริยธรรม (ประภัทร์ กุดหอม และคณะ, 2561) การส่งเสริมนักเรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดการศึกษา เนื่องจากการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและโดยธรรมชาติต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นตลอดเวลา พฤติกรรมของมนุษย์แต่ละกลุ่มแต่ละสังคมย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นในกลุ่มด้วย ดังนั้น เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมเป็นไปด้วยความสงบสุขและมีความเจริญ ก้าวหน้า ทุกกลุ่มในสังคมจำเป็นต้องมีกฎระเบียบข้อบังคับเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ผู้ที่สามารถปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสังคม ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือสามารถทำตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เช่น มีน้ำใจช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ซื่อสัตย์ ยุติธรรม กตัญญู ย่อมได้รับการยอมรับ ชื่นชมจากคนในสังคม และถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม (อัชรา เอ็บสุชลีรี, 2556; Combs, 1982) หนึ่งในวิธีการที่จะเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ คือ โครงการโรงเรียนคุณธรรม

โครงการโรงเรียนคุณธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้

กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยประชุมร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการประชุมสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกรับผิดชอบชีวิต รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนและทำได้ง่าย เป็นการลงทุนต่ำแต่ได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง หลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากลที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้อย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562) โดยโรงเรียนแต่ละแห่งต้องวิเคราะห์คุณธรรมอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการพัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียนตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. 5 ประการ ได้แก่ 1) ความพอเพียง หมายถึง ดำรงชีวิตพอเพียงตามพระราชดำรัสด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ สร้างสรรค์ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลระดับครอบครัว จนถึงระดับชาติ ด้วยความรวดเร็วและรอบคอบ 2) ความกตัญญู หมายถึง การดำรงตนเรียบง่าย ไม่หลงลืมตัวเมื่อเกิดความสำเร็จหรือความดีงาม ต้องยกย่องเชิดชูบุพการี ครู อาจารย์ และทุกคนที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จนั้น 3) ความซื่อสัตย์ สุจริต หมายถึง การป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ โดยการปลูกฝังค่านิยมว่าการทุจริตคอร์รัปชันคือความย่อเย้ยอับปางและความน่าอัปยศ 4) ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีภาระหน้าที่สำคัญต้องช่วยกันพร่ำสอน เพื่อให้ลูกหลานเยาวชนไทยก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ยึดมั่นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรอบรู้ อดทน เสียสละ มีความเพียรด้วยปัญญาและความรอบคอบ และ 5) อุดมการณ์คุณธรรม หมายถึง ร่วมกันเสริมสร้างหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ปลูกฝังความคิดเชิงอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดโรงเรียนคุณธรรมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง เป็นความยั่งยืนแห่งความร่มเย็นและมั่นคงของระบบการศึกษาของชาติบ้านเมืองสืบไปในอนาคต (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2562)

โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สนองนโยบายในเรื่องโรงเรียนคุณธรรมและได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 ทั้งนี้ งานระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มบริหารงานบุคคล มีบทบาทหน้าที่หลักในการพัฒนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้สามารถดำเนินการจัดทำโครงการคุณธรรม (Moral Project) ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยเล็งเห็นในคุณค่าและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากโครงการ โดยได้กำหนดให้นักเรียนแต่ละห้องเรียนได้มีโอกาสคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนผ่านกิจกรรมโครงการคุณธรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดอุดมการณ์คุณธรรมตามจุดมุ่งหมายสำคัญ ในบริบทการดำเนินงาน คือ 1) ใช้ช่วงเวลาประมาณ

3 เดือน ในการพัฒนาโครงการคุณธรรม 2) ใช้เวลาในชั่วโมงโฮมรูมทุกวันจันทร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง และใช้เวลาบางส่วนในชั่วโมงประชุมระดับชั้น ม.6 3) ครูที่ปรึกษาเป็นผู้กำกับ ติดตาม และควบคุมการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียน และ 4) นักเรียนดำเนินการจัดทำโครงการคุณธรรมห้องเรียนละ 1 เรื่อง แต่จากการดำเนินงานภายใต้บริบทดังกล่าวพบปัญหาในการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนในทุกปีการศึกษา คือ นักเรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการพัฒนาโครงการคุณธรรมทั้งการเขียนความเป็นมาหรือความสำคัญของปัญหาที่ยังไม่ครบถ้วนและไม่ได้แสดงถึงความตระหนักของปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมในอนาคต ขาดการอ้างอิงข้อมูลทางสถิติที่สะท้อนถึงปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไข และการระบุหลักการหรือพระราชดำรินำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานไม่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ ยังพบว่านักเรียนบางส่วนดำเนินงานไม่ทันตามแผนที่วางไว้ และประสบปัญหาการขาดความร่วมมือในการทำโครงการจากเพื่อนในกลุ่มแสดงให้เห็นว่านักเรียนลำดับขั้นตอนการทำงานไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่กำหนด ส่งผลให้ผลการประเมินโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อสิ้นปีการศึกษา 2560 และ 2561 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 76.23 และ 75.42 คะแนน ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ตามที่งานระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คาดหวังไว้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการควบคุมและพัฒนาการดำเนินงานโครงการคุณธรรมของนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงเล็งเห็นความสำคัญและสนใจที่จะสร้างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยเฉพาะ เพื่อใช้สำหรับแก้ไขปัญหาการทำโครงการคุณธรรมของนักเรียนให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากที่สุด ภายใต้บริบทการดำเนินงานของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้ นอกจากแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะเสริมสร้างให้นักเรียนสามารถดำเนินงานตามแผนการ ที่กำหนดและทำให้เกิดโครงการคุณธรรมที่มีคุณภาพในท้ายที่สุดแล้ว ยังสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการดำเนินงานพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพในปีการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 2) สร้างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 14 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม ซึ่งดำเนินการทำโครงการคุณธรรมเป็นรายห้อง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2554) และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ครูแกนนำโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงเนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่แกนนำโรงเรียนคุณธรรมจากโรงเรียนโดยตรง

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กระบวนการดำเนินงานโครงการคุณธรรมของนักเรียนตามแนวทางของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) ซึ่งจำแนกรายละเอียดของแบบร่างรายงานการดำเนินงานโครงการคุณธรรมไว้ 11 หัวข้อ คือ 1) ชื่อโครงการ 2) ความสำคัญของปัญหา 3) วัตถุประสงค์ของโครงการ 4) กลุ่มเป้าหมาย 5) แผนการดำเนินโครงการ 6) งบประมาณ 7) หลักธรรมที่นำมาใช้ 8) ความเชื่อมโยงสู่คุณธรรมอัตลักษณ์ 9) วิธีการวัด และประเมินผล 10) ผู้รับผิดชอบโครงการ และ 11) ที่ปรึกษาโครงการ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการในเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลาวิจัยทั้งสิ้น 3 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) (รัตนะ บัวสนธ์, 2555) แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสานแบบรองรับภายใน (Embedded Design) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีการหลักเพื่อให้ได้ข้อมูลระดับคุณภาพการทำโครงการคุณธรรมที่สะท้อนผ่านแบบร่างโครงการ ตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพที่จะทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมความสมบูรณ์ของการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเป็นการสร้างแนวทางการพัฒนาที่จะเติมเต็ม (Fulfills) ระดับคุณภาพการทำโครงการให้สูงยิ่งขึ้น

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

1. แบบประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากฐานคิดของงานโรงเรียนคุณธรรม กลุ่มบริหารงานบุคคล โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นแบบประเมินที่มีการให้คะแนนแบบเกณฑ์ย่อย (Analytic Rubric) จำนวน 9 ข้อ คะแนนเต็มข้อละ 5 รวมคะแนนทั้งฉบับ 45 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลผลระดับคะแนนตามแนวคิดของ Best (1995) โดยค่าเฉลี่ยเลขคณิต 4.51-5.00, 3.51-4.50, 2.51-3.50, 1.51-2.50 และ 1.00-1.50 หมายถึง มีคุณภาพในระดับมากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

2. แบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยกำหนดข้อคำถามตามแบบร่างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรม มีค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2556) ในด้านการนำไปใช้ จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ด้านละ 1 ท่าน จำนวน 3 ท่าน เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทำการประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนห้องละ 1 เรื่อง รวม 14 เรื่อง ในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ทำการยกร่างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมทั้งแนวทางการพัฒนาเฉพาะซึ่งพิจารณาจากรายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตต่ำที่สุด 3 อันดับแรก และแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม
3. ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นครูแกนนำโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 5 คน เพื่อสังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมและเป็นได้ที่จะนำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 คนละ 30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
4. ทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวทางที่ได้จากการยกร่างและเขียนสรุปเป็นความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean: \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) (ประสพท เนิ่งเฉลิม, 2556) ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (อนันต์ นามทองตัน, 2549) ผ่านการสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการอุปนัย (Inductive Method) (รัตนะ บัวสนธิ, 2555)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยประกอบด้วย ผลการประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรม และผลการสร้างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แสดงรายละเอียดดังนี้

1. ผลการประเมินแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคุณภาพ และอันดับของคะแนน ดังตารางที่ 1
- ตารางที่ 1 คะแนนโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ	อันดับ
1	โครงการเกิดจากการริเริ่มของนักเรียนเอง เป็นความคิดใหม่ และมีมุมมองที่น่าสนใจในการแก้ปัญหา	3.92	0.46	มาก	6
2	โครงการให้ประโยชน์ด้านศีลธรรมเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการแก้พฤติกรรมเสี่ยงที่ผิดศีลธรรมและบ่มเพาะจิตอาสา	4.04	0.21	มาก	5

3	การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุได้สมเหตุสมผล มีข้อมูลทางสถิติมาประกอบให้เห็นความสำคัญและเกิดความตระหนัก	3.88	0.47	มาก	9
4	การกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของโครงการมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการดำเนินการ	4.31	0.36	มาก	3
5	แผนการทำงานมีความชัดเจน มีกิจกรรมที่มากพอสำหรับระยะเวลาทำงานที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 2 เดือน	3.78	0.68	มาก	7
6	ระบุหลักธรรม/พระราชดำริ ได้ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติในโครงการ	3.75	1.28	มาก	8
7	งบประมาณดำเนินงานมีความสมเหตุสมผล และแสดงแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการงบประมาณ	4.56	0.51	มากที่สุด	2
8	การดำเนินงานตามแผนการทำงานสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายตามหลัก “บวร” ได้มาก	4.30	0.48	มาก	4
9	กระบวนการทำโครงการมีความชัดเจนและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้	4.63	0.50	มากที่สุด	1
ภาพรวม		4.13	0.68	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่าภาพรวมแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อประเมินที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 9 กระบวนการทำโครงการมีความชัดเจนและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ข้อ 7 งบประมาณดำเนินงานมีความสมเหตุสมผล และแสดงแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการงบประมาณ และข้อ 4 การกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของโครงการมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการดำเนินการ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาประเมินที่มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตน้อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 3 การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุได้สมเหตุสมผล มีข้อมูลทางสถิติมาประกอบให้เห็นความสำคัญและเกิดความตระหนัก ข้อ 6 ระบุหลักธรรม/พระราชดำริ ได้ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติในโครงการ และข้อ 5 แผนการทำงานมีความชัดเจน มีกิจกรรมที่มากพอสำหรับระยะเวลาทำงานที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 2 เดือน ทั้งนี้มีข้อสังเกตจากการประเมินในประเด็นที่ไม่สมบูรณ์ ดังนี้

- 1) ควรเพิ่มเติมหรือขยายเป้าหมายให้กว้างขึ้น ขาดกิจกรรมที่มุ่งแก้พฤติกรรมเสี่ยง บ่มเพาะจิตอาสา และมุ่งเน้นถึงคุณประโยชน์ด้านศีลธรรม
- 2) การเขียนโครงร่างยังขาดหลักธรรมหรือพระราชดำริมาอ้างอิง
- 3) นักเรียนระบุหลักธรรมไม่ตรงกับแนวทางการปฏิบัติในโครงการ เช่น ระบุว่าใช้หลักทวารวาสธรรม 4 เป็นแนวปฏิบัติ แต่ไม่ตรงกับการฝึกความเป็นระเบียบวินัยและความตรงต่อเวลา เป็นต้น

4) การเขียนแบบร่างควรเพิ่มเติมตัวบ่งชี้เชิงบวกและปรับปรุงการวัดและประเมินผลการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกัน และควรเพิ่มเติมเกณฑ์บ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ

5) นักเรียนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับวงจร Deming หรือวงจร PDCA

สรุปได้ว่า แบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก แต่มีประเด็นที่ต้องแก้ไขและพัฒนา ได้แก่ ความสมเหตุสมผลของการเลือกหัวข้อโครงการ ความถูกต้องและเหมาะสมของหลักสูตร/พระราชดำริ ที่นำมาใช้ และควรมีประสิทธิภาพของการวางแผนการดำเนินโครงการ

2. ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเกิดจากการบูรณาการแนวทางที่ได้จากการยกร่างจากผู้วิจัยและแนวทางที่วิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประเด็นพัฒนา	แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6		
	ผลการยกร่าง	ผลการสัมภาษณ์	สรุปแนวทางการพัฒนา
การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุได้สมเหตุสมผล มีข้อมูลทางสถิติ มาประกอบให้เห็น ความสำคัญและเกิดความตระหนัก	บูรณาการการเขียน ความสำคัญของปัญหา ลงไปในรายวิชา คณิตศาสตร์ ค33102 ซึ่งนักเรียนทำชิ้นงาน การสำรวจความคิดเห็น	จัดตั้งทีมขับเคลื่อน โครงการคุณธรรม ม.6 ที่ประกอบด้วย ครูคณิตศาสตร์ ครูสังคมศึกษา เพิ่มเติม ในระดับชั้น ม.6	แบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำ โดยมอบหมายครูแกนนำที่เป็น ครูคณิตศาสตร์ทำหน้าที่ในการให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับการเขียนความสำคัญของปัญหา ให้ถูกต้องตามหลักการโดยบูรณาการ ลงไปในรายวิชาคณิตศาสตร์ และมอบหมายครูแกนนำที่เป็น ครูสังคมศึกษาทำหน้าที่ในการสร้างความตระหนักของนักเรียน ต่อการประยุกต์ใช้หลักสูตร หรือพระราชดำริในการทำโครงการ คุณธรรม และเชิญพระวิทยากร
ระบุหลักสูตร/พระราชดำริ ได้ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติ ในโครงการ	ทบทวนหลักสูตร/พระราชดำรินักเรียน รู้จักหรือเคยเรียนมาแล้ว ในคาบประชุม ระดับชั้น ม.6	นอกเหนือจาก ครูแกนนำ เพื่อร่วมกัน เป็นโค้ชในการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบ ความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา และเชิญพระวิทยากร	

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ต่อ)

ประเด็นพัฒนา	แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6		
	ผลการยกร่าง	ผลการสัมภาษณ์	สรุปแนวทางการพัฒนา
		มาให้ความรู้กับนักเรียน ในคาบประชุม ระดับชั้น ม.6	หรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสูตร ในชั่วโมงประชุมระดับชั้น ม.6
แผนการทำงาน มีความชัดเจน	เพิ่มขึ้นตอนการทำ โครงการโดยให้นักเรียน	กำหนดขั้นตอน	พัฒนาการคิดเชิงระบบ โดยเตรียม ใบกิจกรรมให้นักเรียนวางแผน

<p>มีกิจกรรมที่มากพอสำหรับระยะเวลาทำงานที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 2 เดือน</p>	<p>เขียนแสดงลำดับขั้นตอนการทำงานและปฏิทินการดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของใบกิจกรรม</p>	<p>การทำงานตามวงจร Deming ในใบกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเติมกิจกรรมย่อยที่อยู่ในแต่ละขั้นตอนการทำงานให้มีความสัมพันธ์กัน</p>	<p>การทำงานในรูปแบบแผนผังที่มีความสัมพันธ์กันตามวงจร Deming และเขียนปฏิทินการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน โดยใช้เป็นกิจกรรมหนึ่งในชั่วโมงโฮมรูมและอยู่ในช่วงเวลาที่นักเรียนดำเนินการจัดทำโครงการคุณธรรม</p>
<p>การพัฒนาองค์กรวม</p>	<p>เผยแพร่เกณฑ์การประเมินแบบร่างโครงการ ให้นักเรียนศึกษาและพัฒนาโครงการของห้องตนเองให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน</p>	<p>เขียนเกณฑ์การประเมินให้นักเรียนสามารถเข้าใจเข้าถึง และแปลความหมายได้ด้วยตนเอง หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาวิชาการระดับสูง พร้อมทั้งยกตัวอย่างการเขียนแต่ละหัวข้อให้ชัดเจน</p>	<p>จัดทำคู่มือการเขียนรายงานโครงการคุณธรรมและจัดอบรมนักเรียนตัวแทนแต่ละห้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในเกณฑ์การประเมินแต่ละข้อพร้อมกับให้นักเรียนตัวแทนทดลองเขียนแบบร่างโครงการคุณธรรมก่อนที่จะดำเนินการจริงในแต่ละห้องเรียน</p>
<p>สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำโครงการคุณธรรมให้กับครูที่ปรึกษาแต่ละห้องเพื่อเข้าร่วมกำกับติดตามให้คำปรึกษา และตอบข้อสงสัยของนักเรียน</p>	<p>สร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินงานของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และตอบสนองความแตกต่างด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งมีความถนัดในศาสตร์การสอนที่ต่างกัน</p>	<p>สร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจากฐานคิดความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน เพื่อให้ครูที่ปรึกษานำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนแต่ละห้องในชั่วโมงโฮมรูม โดยกำหนดช่วงเวลาการใช้โปรแกรมที่เหมาะสม</p>	<p>โปรแกรมมีเนื้อหากระชับ ตรงประเด็นสามารถดำเนินกิจกรรมในโปรแกรมได้โดยง่าย และดึงจุดเด่นด้านวิธีสอนของครูที่ปรึกษาแต่ละท่านที่ต่างสาขาวิชามาใช้ในการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียน</p>

จากตารางที่ 2 พบว่าแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาเฉพาะเป็นรายประเด็น และแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม รวมจำนวน 5 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 แบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำ โดยมอบหมายครูแกนนำที่เป็นครูคณิตศาสตร์ทำหน้าที่ในการให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับการเขียนความสำคัญของปัญหาให้ถูกต้องตามหลักการโดยบูรณาการในรายวิชาคณิตศาสตร์ และมอบหมายครูแกนนำที่เป็นครูสังคมศึกษาทำหน้าที่ในการสร้างความตระหนักของนักเรียนต่อการ

ประยุกต์ใช้หลักธรรมหรือพระราชดำรินในการทำโครงการคุณธรรม ดังบทสัมภาษณ์ที่ระบุว่า “...จริงๆ แล้ว ลักษณะของงานที่นักเรียนทำเหมือนกับการทำโครงการสำรวจความคิดเห็นในวิชาคณิตเทอม 2 เพียงแต่นักเรียนอาจมองว่าลักษณะของงานไม่เหมือนกัน เห็นเป็นวิชาคณิตก็เลยคิดว่าไม่เกี่ยวกับงานด้านคุณธรรม...” และ “...การสอนถึงแนวคิดและหลักการทำโครงการไม่ใช่เรื่องยาก แต่จะมีความยากที่การสอนให้นักเรียนประยุกต์พวกหลักธรรมมาใช้ เพราะครูที่ปรึกษาก็มาจากหลายสาขาวิชา บางครั้งก็ยากที่จะถ่ายทอดและกำกับให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง...”

แนวทางที่ 2 เสริมสร้างวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรม โดยเชิญพระวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต ในคาบประชุมระดับชั้น ม.6 ดังบทสัมภาษณ์ที่ระบุว่า “...เหมือนกับเคยเห็นระดับ ม.6 จัดโปรแกรมประชุมระดับที่มีพระวิทยากรมาให้ความรู้และแนวคิดในการใช้ชีวิตให้กับนักเรียน อีกอย่างโรงเรียนเรามีเครือข่ายด้านพระพุทธศาสนา สามารถเชิญพระวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการดำเนินงานได้ แบบนี้น่าจะเป็นประโยชน์และทำให้นักเรียนเข้าใจได้ดีกว่าที่ครูอธิบายเอง...”

แนวทางที่ 3 พัฒนาการคิดเชิงระบบ โดยเตรียมใบกิจกรรมให้นักเรียนวางแผนการทำงานในรูปแบบแผนผัง (Flowchart) ที่มีความสัมพันธ์กันตามวงจร Deming และเขียนปฏิทินการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน โดยใช้เป็นกิจกรรมหนึ่งในชั่วโมงโฮมรูม และเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนดำเนินการจัดทำโครงการคุณธรรม ดังบทสัมภาษณ์ที่ระบุว่า “...เท่าที่อ่านและประเมินโครงการจะเจอแต่การเขียน PDCA ตามหลักการที่ค้นมาจากอินเทอร์เน็ต ไม่เห็นว่ามีความเชื่อมโยงกัน ถ้าจะพัฒนากระบวนการทำโครงการ ส่วนนี้ที่สำคัญ...” และ “...ส่วนมากจะมีปัญหาที่การปรับปรุง นักเรียนจะระบุว่าต้องปรับปรุง แต่ไม่เห็นตัวชี้วัดอะไรเลยที่ทำให้เห็นว่าต้องปรับปรุง...”

แนวทางที่ 4 จัดทำคู่มือการเขียนรายงานโครงการคุณธรรมและจัดอบรมตัวแทนนักเรียนแต่ละห้องเพื่อสร้างความเข้าใจในเกณฑ์การประเมินแต่ละข้อ พร้อมกับให้นักเรียนตัวแทนทดลองเขียนแบบร่างโครงการคุณธรรมก่อนที่จะดำเนินการจริงในแต่ละห้องเรียน ดังบทสัมภาษณ์ที่ระบุว่า “...คิดว่าการประเมินทุกครั้งผู้ถูกประเมินต้องรู้เกณฑ์ก่อน ไม่อย่างนั้นจะทำถูกเกณฑ์ได้อย่างไร เลยคิดว่างานระดับ ม.6 ที่ดูแลและขับเคลื่อนโครงการคุณธรรมต้องทำเอกสารเผยแพร่ขั้นตอน วิธีการเขียน และตัวอย่าง แล้วก็ประกาศเกณฑ์การประเมินให้มีความชัดเจนไปเลย...”

แนวทางที่ 5 สร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจากฐานคิดความรู้ในเนื้อหาผวนกวิธีสอน (Pedagogical Content Knowledge: PCK) เพื่อให้ครูที่ปรึกษานำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนแต่ละห้องในชั่วโมงโฮมรูม โดยกำหนดช่วงเวลาการใช้โปรแกรมที่เหมาะสม และออกแบบโปรแกรมมีเนื้อหากระชับ ตรงประเด็น สามารถดำเนินกิจกรรมในโปรแกรมได้โดยง่าย และดึงจุดเด่นด้านวิธีสอนของครูที่ปรึกษาแต่ละท่านที่ต่างสาขาวิชามาใช้ ในการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียน ดังบทสัมภาษณ์ที่ระบุว่า “...เหมือนปัญหาที่เกิดขึ้นจะมาจากความชำนาญในการถ่ายทอดและตรวจสอบความถูกต้องของการประยุกต์ใช้หลักธรรม แล้วก็ความชัดเจนของรูปแบบการจัดทำโครงการรวมทั้งเกณฑ์การประเมิน จะเป็นการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนหากงานระดับ ม.6 ทำโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ขึ้นมาเพื่อให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางในการสอนและพัฒนาโครงการคุณธรรมให้กับนักเรียน แต่ถ้าทำจริงๆ โปรแกรมนั้นจะต้องมีเครื่องมือในการวัดประเมินผลด้วย เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ของครูที่ปรึกษา” และ “...ตรงนี้เป็นข้อพัฒนาที่ดี แต่ต้องระวังว่าครูต่างสาขาก็มีมุมมองในการสอนไม่เหมือนกัน หากหาแนวคิดที่จะนำมาใช้พัฒนาโปรแกรมน่าจะเป็นความรู้ในเนื้อหาผวนกวิธีสอน แต่ลองทบทวนความเหมาะสมดูอีกที...”

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ การแบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำ การเสริมสร้างวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการทำงาน การพัฒนาการคิดเชิงระบบ การจัดทำคู่มือการเขียนรายงานโครงการคุณธรรมและจัดอบรมตัวแทนนักเรียน และการสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจากฐานคิดความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่าภาพรวมแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และทุกรายการประเมินมีคุณภาพในระดับมากถึงมากที่สุด เนื่องด้วยมีประเด็นประเมินที่นักเรียนสามารถดำเนินการได้ดี ทำให้มีคะแนนจากการประเมินสูงสุดอยู่ใน 3 อันดับแรก นั่นคือ ประเด็นที่ 1 นักเรียนมีกระบวนการทำโครงการที่มีความชัดเจนและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ซึ่งเป็นมุมมองในด้านการเรียบเรียงขั้นตอนการดำเนินงานก่อนและหลังที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประเด็นที่ 2 นักเรียนวางแผนการใช้งบประมาณดำเนินงานได้สมเหตุสมผล สามารถแสดงแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการงบประมาณได้ และประเด็นที่ 3 นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณของโครงการให้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการดำเนินการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการทำโครงการคุณธรรมส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนหรือในโรงเรียน และฝึกวางแผนการแก้ปัญหาที่ปรึกษาร่วมกับเพื่อนนักเรียน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาอย่างรอบคอบทั้งในด้านกระบวนการและงบประมาณที่ใช้ดำเนินโครงการ รวมทั้งกำหนดขอบเขตของปัญหาและเป้าหมายการดำเนินงานด้วยตัวนักเรียนเองได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของสิระยา สัมมาวง และประพิศ จันทพรทุกษา (2553) โดยผลการวิจัยพบว่า เมื่อนักศึกษาได้ทำโครงการหรือโครงการที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแล้วทำให้ได้เรียนรู้ปัญหาสังคม รับรู้ว่าการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นทำให้มีความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ ได้เรียนรู้วิธีการเขียนโครงการ ฝึกทักษะการดำเนินโครงการด้วยตนเอง ระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ฝึกการแก้ปัญหา เรียนรู้เรื่องการประสานงานและการสื่อสารเพื่อให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ ยังได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งยอมรับและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 5 แนวทาง โดยการแบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำเป็นแนวทางการพัฒนาหนึ่งที่ทำดำเนินการเพื่อให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานในการส่งเสริมและขับเคลื่อนโครงการคุณธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงานร่วมกับครูแกนนำท่านอื่น และทำให้ครูแกนนำสามารถวางแผนการดำเนินงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560) ที่อธิบายว่า การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีกระบวนการขับเคลื่อนที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน เช่น การแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบ มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัน สายเนตร, รัตนะ ปัญญาภา และปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2562) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ตามนโยบายโครงการโรงเรียนคุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ โดยผลการวิจัยพบว่า วิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน คือ การแต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านคุณธรรมที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และอีกแนวทางหนึ่งซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีความน่าสนใจและหากดำเนินการได้สำเร็จจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นั่นคือ การสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจากฐานคิดความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน (PCK) เพื่อให้ครูที่ปรึกษานำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนแต่ละห้องในชั่วโมงโฮมรูม ซึ่งมีความครอบคลุมวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาอื่นๆ ได้แก่ แนวทางที่ 1 แบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำ แนวทางที่ 2 เสริมสร้างวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรม และแนวทางที่ 3 พัฒนาการคิดเชิงระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก PCK เป็นแนวคิดทางการศึกษาหนึ่งที่บูรณาการผสมผสานความรู้ด้านเนื้อหาวิชา (Content Knowledge) ความรู้ด้านการสอน (Pedagogical) และความรู้ด้านบริบท (Contextual Knowledge)

เมื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาโครงการคุณธรรมจะทำให้ครูที่ปรึกษาปรับเปลี่ยนเนื้อหาและสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการคุณธรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยนำรูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนตามความถนัดของตนเองเพื่อการสอนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และกระบวนการทำโครงการคุณธรรมมาใช้ในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการ ระยะเวลา และการประเมินผลของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของจินดารัตน์ โพธิ์นอก (2562) ที่อธิบายว่าแนวคิด PCK เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ด้านการสอนในการสอนเนื้อหาเฉพาะเรื่อง เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจและความเชื่อของผู้สอนในวิชาหรือเนื้อหาที่สอน ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของเนื้อหานั้น ความรู้เกี่ยวกับนักเรียน หลักสูตร บริบททางการศึกษา กลยุทธ์ และวิธีการจัดการเรียนการสอน การจัด ประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนลงมือแสวงหาความรู้ และการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ รวมไปถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อครูที่ปรึกษานำโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ จะสามารถดำเนินการสอนให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุได้สมเหตุสมผล สามารถสอนวิธีการนำข้อมูลทางสถิติมาประกอบให้เห็นความสำคัญและเกิดความตระหนัก สอนการประยุกต์ใช้หลักธรรมหรือพระราชดำริเพื่อทำโครงการคุณธรรมได้ถูกต้อง รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนวางแผนการทำงานให้มีความชัดเจนและมีกิจกรรมที่มากพอได้ด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ควรมีการจัดปฐมนิเทศหรือชี้แจงให้ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร สงศรี และสงวน อินทร์รักษ์ (2562) เรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ควรดำเนินการส่งเสริมองค์ความรู้ให้แก่ครูเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ การแบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำ การเสริมสร้างวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการทำงาน การพัฒนาการคิดเชิงระบบ การจัดทำคู่มือการเขียนรายงานโครงการคุณธรรมและจัดอบรมตัวแทนนักเรียน และการสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจากฐานคิดความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน

ทั้งนี้ สรุปแนวทางการพัฒนาภายใต้บริบทการดำเนินงานของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าการนำแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 5 แนวทางไปใช้ จะต้องตั้งอยู่บนบริบท คือ การพัฒนาโครงการคุณธรรมจะใช้เวลาในชั่วโมงโฮมรูมทุกวันจันทร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง และใช้เวลาบางส่วนในชั่วโมงประชุมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภายในระยะเวลา 3 เดือน โดยมีครูที่ปรึกษา

เป็นผู้กำกับติดตามและควบคุมความถูกต้องและประสิทธิภาพของการทำโครงการคุณธรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดโครงการคุณธรรม จำนวน 1 โครงการต่อนักเรียน 1 ห้องเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าแบบร่างโครงการคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของงานโรงเรียนคุณธรรม กลุ่มบริหารงานบุคคล โรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัด นครปฐม ซึ่งดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของ สพฐ. ดังนั้น หากนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ ควรคำนึงถึงแนวคิด และแหล่งที่มาของเกณฑ์การประเมินร่วมด้วย

2. ผลการวิจัยพบว่าการแบ่งบทบาทหน้าที่ครูแกนนำ เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนได้ ดังนั้น การคัดเลือกครูแกนนำไปในการศึกษาต่อไปซึ่งโดยปกติมีจำนวน 5 คน ควรใช้เกณฑ์ด้าน กลุ่มสาระการเรียนรู้มาเพิ่มเติมหรือเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณา หรืออาจดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานอีกชุดหนึ่งมา ขับเคลื่อนโครงการคุณธรรมร่วมกับครูแกนนำ เพื่อให้การดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวทำได้สะดวกยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมโดยเชิญพระวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตในช่วงโมฆะประชุมระดับชั้น ม.6 เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนได้ ดังนั้น ควรวางแผนการจัดกิจกรรมตามแนวทางดังกล่าวให้อยู่ในช่วงเวลาที่นักเรียนทำโครงการคุณธรรม เพื่อให้ให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตไปใช้ในการทำโครงการ โดยกำหนดเป็นกิจกรรมสำคัญที่ต้องปฏิบัติลงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการคิดเชิงระบบ เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนได้ ดังนั้น ครูแกนนำและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันออกแบบใบกิจกรรมให้นักเรียนวางแผน การทำงานในรูปแบบแผนผังที่มีความสัมพันธ์กันตามวงจร Deming และใบกิจกรรมการเขียนปฏิทินการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ให้มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งครูที่ปรึกษาโครงการควร ฝึกฝนนักเรียนให้มีความเข้าใจและสามารถอธิบายขั้นตอนการทำโครงการคุณธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม

5. ผลการวิจัยพบว่าการจัดทำคู่มือการเขียนรายงานโครงการคุณธรรมและจัดอบรมตัวแทนนักเรียนแต่ละห้องเพื่อสร้างความเข้าใจในเกณฑ์การประเมินแต่ละข้อ พร้อมกับให้นักเรียนตัวแทนทดลองเขียนแบบร่างโครงการคุณธรรมก่อนที่จะดำเนินการจริงในแต่ละห้องเรียน เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนได้ ดังนั้น ครูแกนนำและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันจัดทำคู่มือดังกล่าวที่ประกอบไปด้วยวิธีการเขียน รายงานโครงการคุณธรรมพร้อมตัวอย่างในแต่ละหัวข้อ เกณฑ์การประเมินโครงการคุณธรรม และหลักธรรมหรือ พระราชดำริที่เกี่ยวข้องและบุคคลส่วนมากใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งวางแผนประสานงานเพื่อการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ เวลา และสถานที่จัดอบรมให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน

6. ผลการวิจัยพบว่าการสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้โครงการคุณธรรมจากฐานคิดความรู้ในเนื้อหาผนวก วิธีสอน เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้พัฒนาโครงการคุณธรรมของนักเรียนได้ ดังนั้น งานระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6

ควรประสานความร่วมมือกับงานโรงเรียนคุณธรรม งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร หรือโปรแกรมการจัดการเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียน เพื่อดำเนินการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการจัดการ การเรียนรู้ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นนวัตกรรมขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัด นครปฐม ได้ในอนาคต แต่การสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีข้อจำกัดด้านเวลาที่ต้องคำนึงถึง คือ ต้องพัฒนา โครงการคุณธรรมให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 3 เดือน จึงจะสามารถนำไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2562, เมษายน 7). พีซีเค (PCK) หรือความรู้เนื้อหาหาสาขานิสอน (Pedagogical Content Knowledge). สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/article/311745>.
- ณัฐพร ส่งศรี และสงวน อินทร์รักษ์. (2562). การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 712-724.
- ธนวัน สายเนตร, รัตนะ ปัญญาภา และปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว. (2562). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้าน คุณธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ตามนโยบายโครงการ โรงเรียนคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 7(ฉบับเพิ่มเติม), 362-379.
- ประภัทร์ กุดหอม, วารุณี หงษ์ภู และระยี่ม อ่อนสุระทุม. (2561). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพังโคนวิทยาคมด้วยกิจกรรม 3 ประสาน*. รายงานการวิจัย. โรงเรียนพังโคนวิทยาคม.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2556). *วิจัยการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2554). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2555). *วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). *คู่มือวิทยากรการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: มาตาการพิมพ์.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2562, มีนาคม 8). *แนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. สืบค้นจาก www.kksec.go.th/eoffice/19-04-2017-14-40-172017041914352827770611.pdf
- สำนักราชบัณฑิตยสภา. (2562, มีนาคม 8). *คุณธรรม*. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/?knowledges>.
- สิระยา สัมมาวาง และประพิศ จันทรพฤกษา. (2553). โครงการทำความดีเพื่อสังคม: การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมใน นักศึกษาพยาบาล. *วารสารรามาริบัติพยาบาลสาร*, 16(3), 341-349.
- อนันต์ นามทองตัน. (2549). *R&D ภาคปฏิบัติ*. นนทบุรี: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- อัครา เอิบสุขสิริ. (2556). *จิตวิทยาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Best, J.W. (1995). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Combs, A.W. (1982). Affective Education or None at All. *Education Leadership*, 39(7), 494-497.